

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի 1989 թվականի նոյեմբերի 28-ի որոշմամբ նախատեսվում է Լեոնային Ղարաբաղը փաստորեն բռնությամբ Ադրբեջանական ԽՍՀ իշխանության տակ կրկին վերադարձնելը՝ հակառակ նրա հայ ազգաբնակչության հստակ արտահայտված կամքի, որը բազմիցս հաստատված և պատշաճ ձևով վավերացրված է նրա ներկայացուցչական մարմինների որոշումներում:

Այդ որոշումն ընդունվել է այնպիսի պայմաններում, երբ Ադրբեջանական ԽՍՀ կառավարությունը հրաժարվում է Սումգայիթում տեղի ունեցած ցեղասպանության ակտի, Շուշիում, Բաքվում, Կիրովաբադում և Ադրբեջանական ԽՍՀ մյուս քաղաքներում ու շրջաններում ջարդերի ու սպանությունների քաղաքական ու իրավական պատշաճ որակավորումից, այնպիսի պայմաններում, երբ ԼՂԻՄ-ը զրեթե երկու տարի գտնվում է շրջափակման մեջ և չի ապահովվում Լեոնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության անվտանգությունը, այնպիսի պայմաններում, երբ Ադրբեջանական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդն ընդունել է սահմանադրական օրենք, որը որպես նպատակ բացահայտորեն հռչակում է այդ հայ ազգային-պետական կազմավորման ոչնչացումը, այնպիսի պայմաններում, երբ Հայաստանը ավերիչ երկրաշարժից հետո պարբերաբար ենթարկվում է շրջափակման:

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի որոշումն ընդունվել է շրջանցելով դեմոկրատական պայմաններում և իրադրությունը պարզելու և ԼՂԻՄ-ի պրոբլեմի լուծման վերաբերյալ համապատասխան հանձնարարականներ ներկայացնելու համար ստեղծված՝ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի հանձնաժողովին թույլ չի տրվել իր եզրահանգումների մասին զեկուցել ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանում: Լեոնային Ղարաբաղի և Հայկական ԽՍՀ-ի հայ ազգաբնակչությունը ներկայացնող ԽՍՀՄ ժողովրդական դեպուտատների կարծիքը ամբողջովին և ցուցադրաբար անտեսվել է: Որոշումն ընդունվել է հապառապ, առանց քննարկման, ԼՂԻՄ-ից և Հայկական ԽՍՀ-ից ԽՍՀՄ ժողովրդական դեպուտատների բացակայությամբ, որոնք ի նշան բողոքի լքել են նիստերի դահլիճը: Ընդունված որոշումը նա-

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի և Լեոնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Խ Մ Ը

«ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՄԱՐ ԶՈՒՄ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐՄԱԼԱՑՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ 1989 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 28-Ի ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

հանջ է առանց այն էլ սահմանափակ այն միջոցառումներից, որոնց կատարումը ներկայացվում էր որպես իրավական հիման վրա Լեոնային Ղարաբաղի պրոբլեմի քաղաքական լուծման անհրաժեշտ պայման: Հատուկ կառավարման կոմիտեի գործունեությունը, որպես ազգի ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա հարցի լուծման փուլ, ամրապնդելու փոխարեն, այն փոխարինվում է մի մարմնով, որը կարող է միայն ժամանակավորապես իրականացնել վերահսկիչ-վերադիտող ֆունկցիաներ այն պայմաններում, երբ նախատեսվում է իրական իշխանությունը նորից վերադարձնել Ադրբեջանական ԽՍՀ-ին: Հայ ազգաբնակչության կյանքի և անվտանգության, ազգային նորմալ զարգացման իրավունքի պետական-իրավական ռեալ երաշխիքների փոխարեն առաջարկվում է բավարարվել նրանց խոստումներով, ովքեր չեն հրաժարվել մարզը բռնի կերպով իրենց ենթակայության տակ պահելու մտադրություններից: Հայ ժողովուրդն իր պատմության ընթացքում մեկ անգամ չէ, որ ստացել է նման խոստումներ և գիտի դրանց իսկական արժեքը: Միլիոնավոր որդիներ ու դուստրեր կորցրած հայ ժողովուրդը թույլ չի տա վտանգի ենթարկել իր հայրենակիցների կյանքը Լեոնային Ղարաբաղում: Լեոնային Ղարաբաղի պրոբլեմը առաջին հերթին նրա ազգաբնակչության ինքնորոշման հարցն է, իր ճակատագիրը անձամբ որոշելու նրա իրավունքի ապահովման հարցը: Միայն ինքնորոշման դեմոկրատական հիման վրա այդ պրոբլեմի լուծմամբ է հնարավոր ապագայում նորմալ հարաբերությունների ստեղծումը հայ և ադրբեջանական ժողովուրդների միջև:

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը և Լեոնային Ղարա-

բաղի Ազգային խորհուրդը ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ.

1. ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի որոշմամբ նախատեսված՝ Լեոնային Ղարաբաղի բնակչության բացարձակ մեծամասնության կամքին հակառակ նրա բռնի վերադարձումը Ադրբեջանական ԽՍՀ իշխանության տակ և մարզը բռնությամբ Ադրբեջանի կազմում պահելը միջազգային ու սահմանադրական իրավունքի նորմաներին համապատասխան որակավորել որպես բռնակցման նոր ակտ:

2. Բռնությամբ անջատված հայ ժողովրդի մի մասի՝ Լեոնային Ղարաբաղի բնակչության ինքնորոշման իրավունքի ժխտումը ամբողջ հայ ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքի անտեսումն է և կոպտորեն ոտնահարում է խորհրդային ֆեդերացիայում ԽՍՀՄ ժողովուրդների կամավոր միավորման սկզբունքը, ուղղակիորեն հակասում է ԽՍՀՄ սահմանադրության հիմնարար սկզբունքին և խախտում է ԽՍՀՄ միջազգային պարտավորությունները, այդ թվում՝ ՄԱԿ-ի կանոնադրության, Եվրոպայի անվտանգության ու համագործակցության խորհրդակցության մասնակից պետությունների ներկայացուցիչների Վիեննայի հանդիպման եզրափակիչ ակտի և ամփոփիչ փաստաթղթի գծով, որոնք պետություններին պարտավորեցնում են իրենց օրենքները, կանոններն ու քաղաքականությունը համապատասխանեցնել միջազգային իրավունքի վերաբերյալ նրանց պարտավորություններին, ներառյալ իրավահավասարության և իրենց ճակատագիրը տնօրինելու, ներքին ու ար-

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝ Լ. ՈՍԿԱՆՅԱՆ

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝ Ն. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

տաքին քաղաքական ստատուսը ըստ իրենց հայեցողության որոշելու՝ ժողովուրդների իրավունքի սկզբունքը:

3. ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի որոշումը՝ որպես ինքնորոշման սկզբունքին, ԽՍՀՄ կազմի մեջ հայ ժողովրդի մուտք գործելու պայմաններին, ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ սահմանադրությանը, ինչպես նաև ԽՍՀՄ-ի և խորհրդային ֆեդերացիայի սուբյեկտների միջազգային պարտավորություններին հակասող որոշում, հայտարարվում է անվավեր Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեոնային Ղարաբաղի համար և ոչ մի իրավական հետևանքներ չստեղծող:

4. Հայ ժողովրդի և բռնությամբ անջատված նրա մի մասի՝ Լեոնային Ղարաբաղի բնակչության ինքնորոշման իրավունքի խախտման դեմ բողոքով դիմել ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդին, բոլոր միութենական հանրապետությունների գերագույն խորհուրդներին, ՄԱԿ-ի անդամ պետությունների պառլամենտներին, ներառյալ Եվրոպայում անվտանգության ու համագործակցության վերաբերյալ խորհրդակցության մասնակից պետություններին և Եվրոպական պառլամենտին:

5. Հանձնարարել Հայկական ԽՍՀ արտաքին գործերի մինիստրությանը, արտասահմանյան երկրների հետ բարեկամության և մշակութային կապերի հայկական ընկերությանը, սփյուռքահասցության հետ մշակութային կապերի կոմիտեին, Արմենպրեսին՝ արտասահմանյան բոլոր հայ համայնքներին տեղյակ պահել ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի ընդունած որոշման, սույն որոշման մասին, կոչ անել էլ ավելի համախմբվել մայր հայրենիքի շուրջը՝ ի պաշտպանություն հայ ժողովրդի ոտնահարված իրավունքների:

6. Հայկական ԽՍՀ-ը և ԼՂԻՄ-ը ներկայացնող ԽՍՀՄ ժողովրդական դեպուտատների նիստերի դահլիճից հեռանալու պահից ընդունված՝ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի բոլոր որոշումները, հայ ժողովրդի իրավունքներին և շահերին դրանց չհամապատասխանելու դեպքում, համարել չգործող:

Լեոնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի նախագահ՝ Վ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ